

7. Prokhorova, L. (1996). Rozvyvaiemotvorchuaktyvnistdoshkilnykiv [Developing creative activity of preschoolers].Doshkilnevvykhovannia [Preschool Education], 5, 21– 27[inUkrainian].

УДК: 378+371.13+371.69

Кононенко Наталія Вячеславівна,

старший лаборант
кафедри дошкільної педагогіки
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені
К.Д.Ушинського»,
Одеса, Україна

МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОСТІ ПРОФЕСІЙНОПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

THE MODEL OF THE PROCESS OF FORMING THE SYSTEMIC OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL KNOWLEDGE OF FUTURE PRE-SCHOOL TEACHERS

МОДЕЛЬ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ

В статтє представлєны матеріалы ıсследованія по проблемє формированія у будущих воспитателєй системности профессионально-педагогических знаний. Обоснованы и раскрыты педагогические условия и этапы этого качества знаний в процессе подготовки будущих воспитателєй в высшей школе.

Ключевые слова: системность профессионально-педагогических знаний, будущие воспитатели, модель процесса формирования, педагогические условия, этапы формирования.

The research materials on the problem of forming the systemic of professional and pedagogical knowledge of future preschool teachers is shown in the article. The pedagogical conditions and phases of forming the quality of knowledge at the process of training future preschool teachers in the higher school is revealed.

Keywords: systemic of professional and pedagogical knowledge, future pre-school teachers, model of the process of forming, pedagogical conditions, phases of forming.

У статті подано матеріали дослідження з проблеми формування у майбутніх вихователів системності професійно-педагогічних знань. Обґрунтовано і розкрито педагогічні умови і етапи формування цієї якості знань в процесі підготовки майбутніх вихователів у вишї.

Ключові слова: системність професійно-педагогічних знань, майбутні вихователі, модель процесу формування, педагогічні умови, етапи формування.

Підготовка сучасних педагогів для системи дошкільної освіти, професійна діяльність яких пов'язана з розвитком, вихованням і навчанням дітей раннього і дошкільного віку актуалізує проблему якості їх професійно-педагогічних знань і управління процесом їх формування. Оволодіння формами мислення і способами рішення практичних проблем відповідних до викликів сьогодення втілюється у понятті «системність». Системність професійно-педагогічних знань визначаємо як характеристику якості знань майбутніх вихователів, що за своїм змістом і способом функціонування найбільш повно відповідає складності і цілісності процесів і явищ, що відбуваються в педагогічній дійсності і відбиває їх системні властивості у свідомості педагогів. Натомість, досягнення цієї якості в процесі підготовки у виші майбутніх фахівців з дошкільної освіти вимагає дослідження і виявлення педагогічних умов, за наявності яких вона може бути сформованою.

В основу дослідження покладено розуміння поняття «умова», як позначення середовища або обставин, за яких предмет (явище, процес) об'єктивно може існувати і які визначають можливість його виникнення (або формування) і розвитку. Отже педагогічні умови формування системності професійно-педагогічних знань майбутніх вихователів розглядаємо в контексті того середовища, у якому відбувається оволодіння цими знаннями, тобто у навчальному процесі вишу. Вони належать до особливостей цього середовища і забезпечуються викладачами вишу як його організаторами.

Підставою для визначення педагогічних умов формування системності професійно-педагогічних знань майбутніх педагогів дошкільної освіти стали закономірності взаємодії викладача і студентів у межах суб'єкт-суб'єктної парадигми. На відміну від суб'єкт-об'єктної, ця парадигма виходить із положень про активність людини і індивідуальну вибірковість психічного відображення у її свідомості, поведінці і діяльності зовнішніх впливів. В ній наголошується, що людина як суб'єкт пізнавальної діяльності сама здійснює перетворювальний вплив на інформацію, що надходить їй ззовні.

Психіка людини в контексті суб'єкт-суб'єктної парадигми виступає в якості відкритої і постійно взаємодіючої з середовищем, звідки поступає інформація. За цих обставин форма подання знань набуває вирішального значення на те, які характеристики і властивості предмета пізнаються і відображаються у свідомості людини. Відтак, першою педагогічною умовою, що здатна забезпечити формування у майбутніх вихователів системності професійно-педагогічних знань, правомірно виділити наявність у змісті навчального процесу інформації, що відображає системні властивості педагогічного процесу як предмету професійної діяльності вихователів – його суб'єктів.

При визначенні другої педагогічної умови формування системності професійно-педагогічних знань майбутніх вихователів ми виходили із того, що в процесі пізнання людина не тільки підкорюється об'єктивним властивостям предметів, але й сама здійснює на них певний вплив, адже із всього різноманіття і багатства властивостей предметів вона визначає й об'єктивує лише такі, які відповідають її цілям, що є практично цінними для неї.

Обґрунтування другої педагогічної умови формування у майбутніх вихователів системності професійно-педагогічних знань базується на тому, що

поняття «знання» у наукових і довідкових джерелах визначається як частина свідомості; як дещо спільне у відображенні предметного різноманіття довкілля; як спосіб упорядкування уявлень про реальне буття; як спосіб і результат пізнання; як спосіб відтворення у свідомості людини уявлень про довкілля та інше.

Різноманіття і багатозначність визначень поняття «знання» обумовлені множиною функцій, які знання забезпечують у житті і професійній діяльності людини. Виступаючи в освітньому процесі одним з результатів навчання, у житті і професійній діяльності особистості вони відтворюють її погляд на світ і відношення до нього, до предмета власної діяльності і способів його перетворення. Важливо, що знання і спосіб їх усвідомлення визначають напрям розумового розвитку тих, хто навчається і пізнає глибоко. Саме знання відтворюють ставлення особистості до довкілля, визначають це ставлення через моральні погляди і переконання і стають підставою для формування її моральних поглядів і переконань, джерелом інтересів і здібностей. Натомість вони виступають фрагментом свідомості людини, що повністю не піддається вербалізації і не може бути відірваними від свого носія.

Отже знання утворюються у результаті цілеспрямованої діяльності суб'єкта, як результат його пізнавальної активності, спрямованої на усвідомлення і оволодіння суттю певного об'єкта. За теорією діяльності (Л.Виготський, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн), вступаючи в певні контакти з предметним світом, людина відчуває на собі його вплив і з необхідністю підкорюється його об'єктивним властивостям. При цьому пізнати можливо лише те, що наявне в сутті, природі предмета, що пізнається – знання як суб'єктивний продукт діяльності фіксує і об'єктивує цю сутність.

Слід зауважити, що з теорії систем і системного підходу випливає, що властивостей системи можуть набувати будь-які предмети (Р.Акофф, Л.фон Берталанфі, В.Садовський, Є.Юдін). Забезпечується це здатністю певної множини елементів утворювати цілісність за результатами взаємодоповнюючого і взаємозалежного функціонування, що здійснюється заради досягнення визначеної цілі. Важливо, що системні властивості предметів не піддаються прямому чуттєвому сприйманню, а потребують спеціально організованої і цілеспрямованої пізнавальної діяльності. З урахуванням цих закономірностей перед викладачем вишу постає завдання перетворити інформацію, що необхідна для формування певного знання, в процес пізнавальної активності студентів, тобто перетворити його із плану формального навчального змісту в процес змістової пошукової розумової діяльності.

З цього випливає друга педагогічна умова формування в майбутніх вихователів системності професійно-педагогічних знань, а саме: наявність в навчальному процесі спеціальних навчальних завдань, що вимагають від студентів самостійного пошуку й обґрунтування системної – цілісної і органічної взаємодії складових педагогічного процесу з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку, організація і здійснення якого виступає предметом професійної діяльності педагога дошкільної освіти.

При розробці моделі процесу формування системності професійнопедагогічних знань майбутніх вихователів виходили з того, що пізнання в умовах навчального процесу складається з кількох етапів. Першим з них виступає етап визначення предмета пізнання із низки подібних і окреслення його найбільш

важливих ознак і властивостей. В контексті професійно-педагогічних знань майбутнього вихователя – це визначення в поняттях процесу організації розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в дошкільному навчальному закладі як предмету його професійної діяльності, що обмежений цілями, соціальними стандартами дошкільної освіти і реальними можливостями дітей.

Наступний – другий етап формування системності професійно-педагогічних знань визначається усвідомленням і осмисленням найбільш значущих зв'язків і відношень явищ, що впливають на процес розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку. За змістом цей етап є перебігом декларативних знань майбутніх вихователів в процедурні, де за основу приймається пошук відповідей на питання: що відбувається в процесі розвитку і виховання дитини дошкільного віку і чому так відбувається?

Завершальний етап формування системності професійно-педагогічних знань майбутніх вихователів визначається активним відтворенням і практикуванням у використанні засвоєних знань у перетворенні педагогічних ситуацій відповідно до бажаних цілей і наявних ресурсів. Саме цей етап стає етапом продукування нового для майбутніх вихователів особистого знання щодо організації роботи з дітьми раннього і дошкільного віку відповідно до визначених цілей і наявних ресурсів професійнопедагогічної діяльності.

Таким чином відбувається перебіг професійно-педагогічних знань від первинного і формального оволодіння педагогічними поняттями, їх буквального відтворення для позначення певних педагогічних явищ і процесів до використання цих знань у розв'язанні типових і не типових ситуацій, що супроводжують повсякденну практичну діяльність вихователя у роботі з дітьми раннього і дошкільного віку у дошкільному навчальному закладі.